

จดหมายจากอังกฤษ

ฉบับที่ 5 ว่าด้วยรายการวิทยุในอังกฤษ

เธอที่รัก

ขณะที่กำลังเขียนจดหมายฉบับนี้ ฉันกำลังฟังรายการวิทยุที่ดีที่สุดในโลก ตามความเห็นของชาวอังกฤษโดยมาก รายการวิทยุที่ฉันกล่าวถึงนี้ก็คือ *The Third Programme* ซึ่งฉันขอเลี้ยงที่จะใช้ศัพท์ภาษาไทยใดๆ ความพยายามในการรักษาคุณภาพของรายการดังกล่าว ให้คงความเป็นเอกในโลกลูกจะเป็นข่าวใหญ่ที่ได้รับการกล่าวขวัญอย่างมากในรอบปีที่ผ่านมานี้ ทั้งยังเป็นญาติที่ถกเถียงกันในสภาสามัญอีกด้วย เธอคงทราบดีแล้วว่า รายการวิทยุในอังกฤษนั้น ทั้งหมดกระจายเสียงโดยบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจและเป็นที่ยุติกันดีในนามย่อว่า บี.บี.ซี. เดิมทีรายการวิทยุจำแนกได้เป็นสามประเภทใหญ่ๆ ประเภทแรกเรียกว่า บริการครัวเรือน (Home Service) ให้ข่าวสารและความรู้ต่างๆ ไปแก่มหาชน ประเภทสองจัดเป็นรายการเบาสมอง (Light Programme) มีละครชวนหัว เพลงจำพวกไลต์มิวสิกกับเพลงจำพวกที่เด็กหนุ่มสาวนิยมชมชอบกัน ส่วนประเภทที่สามหรือ Third Programme นั้นมักจัดรายการหนักสมอง หากเป็นดนตรีก็มักเป็นดนตรีคลาสสิก หากเป็นการอภิปรายหรือการสนทนาก็มักเป็นการอภิปรายหรือการสนทนาในหัวข้อหรือปัญหาสำคัญ โดยอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ บางรายการเป็นการอภิปรายข้ามทวีประหว่างชนชั้นมันสมองของประเทศต่างๆ การกระจายเสียงรายการแต่ละประเภทนั้นกระทำโดยขนาดคลื่นต่างๆ กัน และกระจายเสียงพร้อมๆ กัน ผู้มีรสนิยมในรายการประเภทใดก็อาจเลือกฟังได้ตามใจชอบ ทั้งอาจเลือกฟังได้ทุกขณะระหว่างเวลากระจายเสียงของสถานี มีจำต้องคอยฟังรายการหนึ่งรายการใดจากสถานีหนึ่งสถานีใดอย่างในบ้านเรา ซึ่งรายการวิทยุมีได้จัดจำแนกตามรสนิยมของผู้ฟัง

ที่รายการวิทยุในอังกฤษเป็นข่าวใหญ่ก็เนื่องมาจากเอกสารชื่อ *Broadcasting in the Seventies* ซึ่งทาง บี.บี.ซี. จัดพิมพ์ออกเผยแพร่ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ศกที่แล้วได้กล่าวถึงโครงการและแนวโน้มในอนาคตของรายการวิทยุในอังกฤษไปในทิศทางที่คนอังกฤษเป็นอันมากเห็นว่าเลื่อมลง การจำแนกรายการก็มีได้เรียกชื่ออย่างเดิมและมีได้จำแนกตามหลักการเดิม หากเปลี่ยนเป็น Radio-1, 2 และ 3 กระจายเสียงด้วยขนาดคลื่นสี่คลื่น แทนที่จะเป็นสามอย่างเดิม Radio-1 จะว่าด้วยเพลงสมัยใหม่ Radio-2 เป็นรายการไลต์มิวสิก Radio-3 เป็นรายการอภิปรายและสนทนา และ Radio-4 เป็นรายการดนตรีคลาสสิก ผนวกกับละครและการสนทนา ตามการจำแนกอย่างใหม่นี้ *Third Programme* ก็หายไปโดยปริยาย แม้ทางวิทยุ บี.บี.ซี.

จะแถลงข่าวว่า *Third Programme* อย่างเก่า ก็คือ Radio-3 อย่างใหม่นั่นเอง แต่ผู้ฟังรายการนี้เกือบทั้งหมดก็ว่าได้ ต่างสังเกตเห็นความแตกต่างและคุณภาพที่ด้อยลงประการหนึ่ง กับความไม่สะดวกในการติดตามฟังรายการอันเนื่องมาจากบัดนี้ *Third Programme* ถูกแยกกระจายตาม Radio-3 และ 4 อีกประการหนึ่ง ปี.บี.ซี. กับเอกสาร Broadcasting in the Seventies จึงเป็นเป้าแห่งการโจมตีตั้งแต่ปลายปีที่แล้ว ถึงกับมีการจัดตั้งขบวนการเรียกร้องให้มีการจัดรายการวิทยุที่มีคุณภาพดีกว่าที่กำหนดไว้ตามโครงการ ขบวนการนี้เรียกว่า ซี.บี.บี (C.B.B. = The Campaign For Better Broadcasting) ซึ่งเธอคงสังเกตเห็นได้ว่าเป็นคำย่อกลับกับ ปี.บี.ซี. แม้ในมหาวิทยาลัยบางแห่ง นักศึกษาก็รวมกลุ่มต่อต้านการจัดรายการวิทยุของ ปี.บี.ซี. ตามโครงการที่แถลงไว้ จนชั้นพนักงานของ ปี.บี.ซี. เองก็ยังไม่เห็นด้วยกับแผนงานของบริษัท พร้อมทั้งส่งจดหมายวิพากษ์วิจารณ์ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ *The Times* โดยมีผู้ลงนามทำจดหมายนั้นถึง 134 คน เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นครั้งแรกที่พนักงานของ ปี.บี.ซี. นำกิจกรรมภายในบริษัทมาวิพากษ์วิจารณ์ต่อสาธารณชน ซึ่งนับเป็นการละเมิดข้อบังคับของบริษัทนี้

ความจำเป็นในการลดคุณภาพของ *The Third Programme* นั้น ฉันเองเข้าใจว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากฐานะการเงินอันง่อนแง่นของ ปี.บี.ซี. ถึง ปี.บี.ซี. จะเป็นผู้ผูกขาดด้านการกระจายเสียงในอังกฤษ ก็มีได้หมายความว่า จะมีกำไรอย่างเหลือล้น ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลอังกฤษนับแต่มีกิจการกระจายเสียงในประเทศนี้เป็นต้นมา มีนโยบายที่จะงดการโฆษณาทางวิทยุ เพราะเห็นว่าเป็นโทษมากกว่าเป็นคุณ ทั้งเป็นการรบกวนประสาทผู้ฟังซึ่งต้องการความบันเทิงและข่าวสารความรู้มากกว่าอย่างอื่น การจัดสรรบริการของ ปี.บี.ซี. จึงได้แต่อาศัยภาษีที่เก็บจากผู้ฟังวิทยุหรือผู้ชมโทรทัศน์ ซึ่งจะต้องชำระ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ท้องถิ่นเป็นรายปีส่วนหนึ่ง เงินอุดหนุนจากกระทรวงการคลังส่วนหนึ่ง กับรายได้จากการจัดพิมพ์จำหน่ายเอกสารหนังสือของ ปี.บี.ซี. อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ได้จาก *Radio Times* ซึ่งเป็นหนังสือรายการวิทยุและโทรทัศน์กับ *The Listener* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์เช่นเดียวกับฉบับแรก หากทว่าตีพิมพ์บทความวิจารณ์ข่าวและหนังสือ ตลอดจนเนื้อหาข่าวของรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่ออกอากาศและถ่ายทอดไปแล้ว คนอังกฤษก็เฉกเช่นชนชาติอื่น ไซ้ว่าจะเป็นคนดีเลอเลิศ ชื่อตรงต่อหน้าที่ทั้งหมดก็หาไม่ เพราะฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ปีหนึ่งๆ จำนวนผู้ใช้บริการของ ปี.บี.ซี. แต่หลบเลี่ยงไม่ยอมเสียภาษีมีเป็นจำนวนนวมมาก คำ “ภาษี” ที่ฉันใช้นี้ ฉันใช้ตามนัยทางเศรษฐศาสตร์ ถ้าหากไปถามชาวบ้านธรรมดาว่า เขาต้องเสียภาษีเพื่อชมรายการโทรทัศน์หรือฟังรายการวิทยุหรือไม่ อาจจะได้รับคำตอบปฏิเสธ เพราะแท้ที่จริง สิ่งที่เขาต้องเสียก็คือ เงินจำนวนหนึ่งเพื่อแลกกับใบอนุญาตเพื่อชมรายการโทรทัศน์และฟังรายการวิทยุ (Licence) ซึ่งนัยทางเศรษฐศาสตร์ก็คือ ภาษี นั่นเอง การหลบเลี่ยงไม่ยอมเสียภาษีของผู้ใช้บริการของ ปี.บี.ซี. นั้น ยังผลให้ฐานะการเงินของ ปี.บี.ซี.

ซึ่งเดิมมี *ส่วนเกิน* ทุกปี (ฉันเลี้ยง ขอไม่ใช่คำว่า *กำไร*) ต้องมีอันเป็นไป *ส่วนเกิน* นั้นลดลง จนเมื่อปีที่แล้ว ต้องมีรายจ่ายเกินรายรับถึง 4.5 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง นับว่าอาการเข้าขั้นสาหัสไม่น้อย

ในขณะที่ชาวอังกฤษส่วนหนึ่งพากันร้องทุกข์ในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า คุณภาพของรายการวิทยุตกต่ำลง ทั้ง *Third Programme* ซึ่งเปรียบเสมือนเพชรน้ำเอกของรายการวิทยุอังกฤษ ก็สลายตัวไป ต่อไปนี้จะไม่มีความดีที่สะท้อนให้เห็นศิลปวัฒนธรรมอันเรืองรองของชาวอังกฤษ อีกทั้งรายการวิทยุที่เป็นตัวอย่างของสถานีวิทยุทั่วโลก ทางสถานีโทรทัศน์ บี.บี.ซี. ก็จัดให้มีการอภิปรายในหัวข้อนี้ ผู้อำนวยการ บี.บี.ซี. เองปฏิเสธว่า *Third Programme* มิได้ถูกยุบ หากทว่ากระจายเสียงปะปนกับรายการอื่นๆ ทั้งแยกกระจายเสียงตาม Radio 3 และ 4 อย่างไรก็ตาม มีผู้แย้งว่า เหตุใดจึงไม่ใช่ชื่อ *Third Programme* เช่นเดิม ก็ได้รับคำชี้แจงว่า วัตถุประสงค์ของ บี.บี.ซี. นั้นต้องการให้ผู้ฟังได้รับฟังสิ่งแปลกๆใหม่ๆ และขยายขอบเขตแห่งความรู้ คำว่า *Third Programme* ซึ่งใช้มานานนับสิบปีนั้นเหมือนของต้องห้าม ชาวบ้านสามัญได้ยินก็มักจะส่ายหน้าและคิดว่า สิ่งที้ออกอากาศในรายการนี้ลุ่มลึกเกินกว่าสติปัญญาและรสนิยมของตน ถ้าหากต้องการจะชักนำคนที่ไม่เคยฟังให้มาฟังตามทฤษฎีของลอร์ดริธ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อรายการเสียใหม่ เพื่อขจัดอคติที่ฝังรากลึกในใจของคนโดยมาก

ทางด้านสภาสามัญเองก็มีการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผลจากการอภิปรายปรากฏว่า มีข้อเสนอแยกได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ ข้อเสนอประเภทที่หนึ่งนั้นต้องการให้ บี.บี.ซี. หารายได้เพิ่มขึ้นจากการโฆษณาสินค้า แทนที่จะหวังพึ่งเงินภาษีที่เก็บจากผู้ชมโทรทัศน์และผู้ฟังวิทยุซึ่งเป็นแหล่งใหญ่เพียงแหล่งเดียว ข้อเสนอนี้จะไร้ผล เพราะไม่ว่าผู้ผลิตรายการ คือ บี.บี.ซี. รวมทั้งรัฐบาลหรือผู้ฟังต่างก็ไม่ต้องการให้มีการโฆษณาสินค้าให้เป็นที่รบกวนประสาทหู ข้อเสนอที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเห็นจะเป็นข้อเสนอจากพรรคจารีตนิยม ซึ่งต้องการให้ระบบการกระจายเสียงในอังกฤษเป็นระบบที่มีการแข่งขันแทนที่จะเป็นการผูกขาดอย่างปัจจุบัน ทั้งนี้ให้ดำเนินงานโดยบริษัทสองประเภทเช่นเดียวกับที่เป็นอยู่ในกิจการโทรทัศน์ กล่าวคือ บี.บี.ซี. ก็ยังคงดำเนินงานโดยอาศัยภาษีที่เก็บจากผู้ชมผู้ฟังเช่นเดิม หากทว่ามีการจัดตั้งสถานีวิทยุท้องถิ่นดำเนินงานโดยเอกชน และหารายได้จากการโฆษณาสินค้าเพิ่มขึ้น ข้อเสนอนี้ได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลพรรคกรรมกรอย่างแข็งขัน มีหน้าซำยังกล่าวหาว่า ที่พรรคจารีตนิยมเสนอเช่นนี้ก็เพราะหวังประโยชน์จากชนชั้นพ่อค้าและนักธุรกิจซึ่งเป็นแหล่งที่มาของเงินได้ที่สำคัญของพรรคนั้น

อันที่จริงที่ฉันกล่าวว่า บี.บี.ซี. ผูกขาดกิจการวิทยุกระจายเสียงในอังกฤษนั้น เห็นจะยังไม่ถูกต้องเลยทีเดียว เพราะ บี.บี.ซี. ก็มีคู่แข่งเหมือนกัน เพียงแต่มีคู่แข่งที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น คู่แข่งที่กล่าวถึงนี้เป็นสถานีวิทยุ 'เถื่อน' กระจายเสียงจากเรือเดินสมุทรซึ่งทอดสมอนอกน่านน้ำอังกฤษ รายการของสถานีวิทยุ 'เถื่อน' นี้ ส่วนใหญ่หนักไปในด้านดนตรีสมัยใหม่ ซึ่งนับว่า ชาวอังกฤษที่อาศัยอยู่แถบชายฝั่งเกาะอังกฤษพากันนิยมชมชอบไม่น้อย และ

นี่เองอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ชักจูงให้ บี.บี.ซี. ริเริ่มโครงการก่อตั้งสถานีวิทยุส่วนภูมิภาค ทั่วเกาะอังกฤษ เพื่อผลิตรายการสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่น หากรายการใดมีคุณภาพดี อาจได้รับพิจารณาให้เป็นรายการทั่วไป กระจายเสียงทั่วประเทศ ข้อที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ ก็คือ แต่ละภูมิภาคหาได้มีอิสรภาพในด้านการเงินไม่ ยังคงต้องพึ่งสำนักงานใหญ่อยู่

ฉันเห็นจะต้องจบจดหมายฉบับนี้เพียงเท่านี้ และจะเล่าถึงรายการวิทยุอังกฤษต่อไปในฉบับหน้า

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์